

Ivrdohlavý Turek.

Napsal Julius Verne

Aut. překlad Ot. Petrov.

Cesta ta činila ne méně nežli šest set padesát tureckých agatů, jež rovnají se až dvěma tisícům osmi stům kilometrů, nebo, — počítajíce na turecké míle, totiž na vzdálenost, již tažný kůň při obyčejném kroku může za hodinu vykonati, — byla to délka sedmi set mil. Nuže a od 17. srpna do 30. září jest čtyřicet pět dnů. Tedy musilo se urazit denně patnáct mil, chtělo-li se býti do 30. září zpět, do posledního data, kdy nejdéle vykonán býti měl sňatek Amasie, neměla-li tato přijíti o stotisíc liber, jež jí její teta byla pod touto podmínkou odkázala. Celkem vzato, nechť by se dělo cokoli, nezasedne jeho host dříve než před čtyřiceti pěti dny za stůl v jeho ville, kdež je oběd očekával. Nicméně, když bylo poučeno prostředků ku rychlé dopravě, jako ku př. dráhy, bylo by bývalo snadno nabytí času a zkrátiti délku této cesty. Z Cařihradu vede železnice do Adrianopolu a pobočnou dráhu do Jambolu. Dále na severu sbíhá se trať z Varny do Ruščuku s tratí do Rumunska a tato vede dále do jižního Ruska přes Jassu, Kišinev, Charkov, Taganrog, Našincevan až ku Kavkazu. Konečně jede se dráhou z Tiflisu do Poti až k pobřeží Černého moře, skorem na hranici rusko-tureckou. Pak ovšem, v asijském Turecku nevyskytuje se již žádná železnice, až teprve v Brouse, odkudž lze dojeti do Skutary.

Ale chtít pohnouti Kérabana ku cestě po železnici, bylo by bývalo marnou námahou. Vtěsnati se do železničního vozu, svěditi se pokrok moderního průmyslu — ou, Staroturek, jež již čtyřicet roků všl mocí vzdoroval evropským vynálezům? Nikdy! Raději vykonal by tuto cestu pěšky, než aby povolil. Proto ještě téhož večera, kdy přišel s Van Mittenem do své úctárny v Galatě, započalo vzhledem k nastávající cestě vážné rokování. Při prvních slovech, jimiž se Holandán zmínil o tureckých a ruských železnicích, pokrčil Kéraban zprvu rameny, pak však návrh svého přítele kategoricky odmítl.

"Avšak" započal znovu Van Mitten, domnívaje se, že musí pro formu naléhati, ač neměl naděje, že by svého hostitele přesvědčil.

"Když jsem pravil ne, tedy ne!" odsekl Kéraban. "Ostatně mně náležíte, jste můj host, beru si vás na starost a vy přenechte se pouze mé péči."

"Budíž," pravil Van Mitten, "Nicméně však mimo železnici jest tu ještě jiný snadný prostředek, jak bychom se dostali do Skutary, aniž bychom při tom musili Bospor přeploviti, aneb odejeti Černé moře."

"A jaký prostředek?" ptal se Kéraban svařivě obočí. "Pakli jest tento prostředek dobrý, přijímám jej; je-li špatný, tož jej zamítám."

"Jest výborný," odpověděl Mitten. "Mluvte rychle! Musíme činiti přípravu na cestu. Nesmíme ani chvíli ztráceti."

"Nuže, přítele Kérabane. Pojdme do některého z nejbližších přístavů u Cařihradu na Černém moři, najměme si parník . . ."

"Parník!" vykřikl Kéraban, neboť pouhé slovo to bylo s to, aby jej na nejvyšší stupeň podráždilo.

"Ne . . . parník . . . pouhou plachetní loď . . ." pospíšil si dodati Van Mitten, "člun, bárku, vůbec nějakou kocábku — a plujeme do některého přístavu v Anatolii, ku

příkladu do Kirpíhu. Jakmile budeme na tomto bodu přímofském, dostaneme se snadně za jediný den po souši do Skutary, kdež ironicky přijetí budeme na zdraví Muchirovo."

Urozený Kéraban nechal svého přítele mluvit, aniž by mu byl vpadl do řeči. Tento domníval se, že snad jeho návrh byl milostivě přijat, počeďvadž ostatně byl velmi přijatelný, neboť by byl zachránil veškeré požadavky sebe-lásky.

Avšak při vyslovení tohoto návrhu zajiskřily se oči Kérabanovy, jeho prsty nervosně si pohrávaly a dosud otevřené ruce začaly se v pěsti, jichž vzezření bylo by Niziba nemálo polekalo. "Tedy, příteli Van Mitten," pravil, "radíte mně, abych plul po Černém moři, nemoža plouti po Bosporu?"

"Dle mého náhledu bylo by to dobře provedeno!" zněla odpověď Van Mittenova.

"Slyšel jste již někdy mluvit o jakémsi druhu choroby," pokračoval Kéraban, "jež se jmenuje mořská nemoc?"

"Zajisté, příteli Kérabane."

"A vy jste ji bezpochyby ještě nepěstál?"

"Nikdy. Ostatně při tak krátké plavbě . . ."

"Tak krátké plavbě!" odpověděl Kéraban. "Pravíte, jak myslím, při tak krátké plavbě!"

"Sotva šedesátí mil!"

"A kdyby jich bylo jen pade-át, jen dvacet, jen deset, jen pět!"

křičel Kéraban, jehož počala tato odmluva jako vždy rozněcovati, "kdyby bylo to jen dvě a jen jedna míle plavby, bylo by to příliš pro mne!"

"Přemýšlejte jen trochu . . ."

"Znáte Bospor?"

"Ano."

"Jest sotva půl míle široký před Skutarou."

"Ovšem."

"Nuže, Van Mitten, když po něm plují i při nejmenším větěrku, dostanu mořskou nemoc."

"Mořskou nemoc?"

"Dostal bych ji i na rybníku! Dostal bych ji v koupací vaně! Opovažte se mně raditi, abych najal nějaký člun, bárku nebo nějakou podobnou protivnou přiležitost! Opovažte se!"

Rozumí se samo sebou, že cti-hodný Holandán se více neopovážil, a bylo opuštěno od dalšího jednání stran cestování po moři.

Jak by se však vlastně cestovalo? Veškeré spojení jest dosti nesnadné, alespoň ve vlastním Turecku, avšak není zhoła nemožné. Na hlavních silnicích najíti lze vždy čerstvé poštovní koně a nic nebránilo tomu, aby se cestovalo koňmo s potravinami zásobami a tábořilo se pod širým nebem za vedení Tata, totiž poštovního průvodčího. Ježto však tento průvodčí smí užití toliko času určeného od stanice k stanici, lze mu stačiti za často jen velmi namáhavě, ba bývá to vůbec nemožno tomu, kdo není na tyto dlouhé cesty zvyklý.

Kéraban nemínil ovšem tento způsob cestování kolem Černého moře. Chtěl zajisté cestovati rychle, ale při tom také pohodlně. To byla ovšem pouhá peněžitá otázka, jež některak nemožná zámožného obchodníka z předměstí Galaty svěští od jeho předsevzetí.

"Nuže," prohodil zcela resignovaný Van Mitten, "nepocestujeme-li ani po dráze ani po loď, jak vlastně pocestujeme?"

"Poštovním vozem."

"S vašimi koňmi?"

"Necháme přeptát atí."

"Naleznete však podél celé cesty vždy čerstvého přeptažení?"

"Naleznu."

"To vás bude mnoho státí!"

"Nechť mne to stojí cokoli!"

odsekl Kéraban, počínaje se opět dopalovati.

"Nespravíte to ani tisíci tureckými librami, ba snad ani ne patnácti sty!"

"Nechť si! Třeba několik tisíc, ba milionů!" křičel Kéraban dále.

"Ano, milionů, bude-li to nutno? Jste hotov se svými námitkami?"

"Ano," odpověděl Holandán.

"Bylo již na čase!" Tato poslední slova byla pronesena takovým tónem, že Van Mitten rozhodl se mlčeti.

Nicméně zmínil se svému velitelskému hostiteli, že podobné cestování vyžadovati bude značné výlohy; že očekává velký obnos z Rotterdamu, jež mnil uložiti v bance cařihradské, že okamžitě nemá více peněz a že . . .

Při tom zavřel mu Kéraban ústa, že jsou veškeré výlohy cestovní jeho starostí, neboť jest Van Mitten jeho host a že bohatý obchodník z Galaty není zvyklý, aby nechal platiti své hosty a že . . . atd.

Na toto "a tak dále" Holandán mlčel a dobře učinil.

Kdyby Kéraban nebyl majitelem starobylého anglického kočáru, dobře vyzkoušeného, byl by musil užití tureckého "araba", vozu to, taženého ponejvíce voly.

Avšak starý poštovní vůz, v němž již cestu do Rotterdamu a zpět vykonal, byl stále ještě v dobrém stavu v remisi.

Tento kočár zařazen byl pohodlně pro tři cestující. V předu, mezi voji v podobě labutích krků, spočívala ohromná truhla na zavazadla a potraviny; za hlavní truhlou byla ještě jedna bedna, na níž umístěn byl krytý kozlík, kde mohli dva sluhové pohodlně seděti. To vše zdálo býti co do formy trochu staromódní a zajisté směšné pro znalce moderních kočárů; ale povoz ten byl solidní, spočívající na pevných nápravách a širokých kolách s hustými paprsky a ocelovými péry první jakosti, ani příliš měkkými ani příliš tvrdými, tak že mohla zaméziti ořasání i při jízdě po nejneshodnějších cestách polních.

Van Mitten a jeho přítel Kéraban usednou-li v pohodlném, měkkými sedadly a zrcadly opatřeném kupé, a umístí-li se Bruno a Nizib na krytém kozlíku, jež se mohl zasklenou tabulí úplně uzavřítí, mohou všichni čtyři v tomto dopravním přístroji cestovati až do Číny. Na štěstí netáhlo se Černé moře až k Tichému oceánu, sice by se byl Van Mitten seznámil i s čínskou říší.

Připravily započaly okamžitě. Nemohl-li Kéraban odcestovati ještě téhož večera, jak byl při svém horkokrevním rokování pravil, tož chtěl se alespoň přístiho jitra haed za prvního úsvitu slunce vydati na cestu.

Jediná noc ovšem nestačila, aby byla učiněna veškerá opatření a všechny záležitosti aby byly urovnány. Proto byly též úředníci Kérabanovy písařny zadrženi, a to právě když se chtěli odebrati do různých hostinců, by se po celodenním postu občerstvili. Ostatně byl zde též Nizib, který v podobných případech byl velmi rychlý.

Bruno měl se ihned odebrati do hotelu "U města Peří" ve hlavní třídě předměstí Péra, kdež se ráno se svým páncem ubytoval. Odtamtud měl nechati přenásti všechna Van Mittenova i svá zavazadla do obchodního domu Kérabanova. Poslušný Holandán, s něhož jeho přítel oči nespouštěl, nebyl by si dovolil ani na okamžik jej opustiti.

"Tedy jest to úplně rozhodnuto, pane?" pravil Bruno v okamžiku, kdy opouštěl písařnu.

"Co si mám s tímto ďábelským

člověkem počítí?" odpověděl Van Mitten.

"Tedy pocestujeme kolem Černého moře?"

"Jestliže můj přítel Kéraban nezmění cestovní plán, což sotva lze předvídati—tedy ano."

"Mezi všemi tureckými hlavami, do nichž se na jarmarcích tluče," odpověděl Bruno, "myslím, že nelze ani jediné naléztí, která by byla tak tvrdá jako tato!"

"Tvé porovnání, není-li zrovna účtivé, jest velmi správné, Bruno," odpověděl Van Mitten. "Proto též, věda, že rozbil bych si pěst, pakli bych tloukl do této hlavy, ušetřím si pro přítě alespoň tu práci."

"A přece jsem doufal, že si v Cařihradě odpočinu," pravil dále Bruno. "Cestování a já . . ."

"To není cestování, milý Bruno," odpověděl Van Mitten. "Jest to pouze jiná cesta, kterou můj přítel Kéraban zvolil, aby se dostal domů k obědu!"

Tento způsob posuzování věci nevrátil Brunovi klidu. Nemiloval cestování a nyní měl cestovati po celé týdny, snad po celé měsíce přespíče různými zeměmi, což jej nevalně zajímalo, ale při obtížích a nebezpečích cest tím více znepokojovalo. Nejhorší při tom byla myšlénka, že při velkých námáhách, s nimiž byla cesta spojena, zajisté zhubne a ztratí na své normální váze—stosedmašedesátí liber—na nichž si tolik zakládal. Proto též zaléhal tento ustavičný, žalostný refrén k sluchu jeho pána: "Přihodí se vám neštěstí, pane, opakují vám, že se vám přihodí neštěstí!"

"Však uvidíme," odpověděl Holandán. "Prozatím však dojde pro naše zavazadla. Koupím si zatím nějakého průvodce, abych mohl různé ty země studovati, a zápisník, abych své dojmy mohl do něho poznamnatí. Pak přijď sem, Bruno, odpočineš si."

"Kdy? . . ."

"Až vykonáme cestu kolem Černého moře, jelikož psáno jest v našem osudu, že ji vykonati musíme."

Na tuto fatalistickou poznámku, již by nijaký moslemín nebyl popíral, potřásl Bruno pouze hlavou, opustil písařnu a ubíral se do hotelu. Věru tato cesta nevěštila mu nic dobrého!

Za dvě hodiny na to Bruno vrátil se s několika nosiči, opatřenými svými háky, zavěšenými přes záda pouze širokými popruhy. Byli to oni domorodci, oděni plstěnou látkou, viněnými, pruhovanými punčochami, pokrytí čapkou, pestrým hedvábným vyřivanou a obuti dvojnásobnými stěvci, jedním slovem oni "velbloudi s dvěma nohama a bez hrbu", jak je byl Bobumil Gautier správně nazval.

Ba, díky četným zavazadlům, jež nosili na zádech, nepostrádali jakési hrbatosti. Když bylo vše na dvoře písařny složeno, bylo započato s přípravou poštovního vozu, jež byl v remisi vytažen.

Připravily byly rychle ukončeny. Potravní zásoby byly vtěsnány do obou truhel povozu. Několik zbraní bylo též dovnitř uloženo—vždyť nebylo lze předvídati, co by se mohlo přihoditi, proto bylo záhodno připraviti se na všemožné případy. Kromě toho střežil se Kéraban, aby nezapomněl dva narghilé (přístroje to ke koufeuf opia), jeden pro sebe, druhý pro Van Mittena. Byly to nezbytné předměty pro Turka, jež jest zároveň obchodníkem tabákem.

Co se týkalo koní, byli tito již večer objednáni a měli býti haed z rána předvedeni. Od půlnoci k slunce východu nezbyvalo leč několik hodin, jež byly nejdříve k večeru a pak k odpočinku použity. Přístiho dne ráno, když dal Kéraban znamení ku vstání, vyskočili všichni z postelí a oblékli cestovní oděv.

Naložený poštovní vůz se za ptaženými koni a s postilionem,

jakož i v sedle čekal již jen na cestující.

Kéraban opakoval poslední nařízení svým úředníkům. Již mohlo se odejeti.

Van Mitten, Bruno a Nizib čekali mlčky v rozsáhlém dvoře písařny.

"Tedy jste úplně rozhodnut?" prohodil naposledy Van Mitten k svému příteli Kérabanu.

Místo vši odpovědi ukázal tento na kočár, jehož dvířka byla již otevřena. Van Mitten se sehnul, vystoupil na stupátko a usedl v kočáře na levo. Kéraban uvelebil se vedle něho. Nizib a Bruno vyšinuli se na krytý kozlík.

"Ah, můj dopis!" děl Kéraban právě v okamžiku, když chtěl povoz odejeti. A spustiv okénko, podal jednomu ze svých úředníků dopis s nařízením, aby jej ještě téhož rána dal na poštu.

Tento dopis, adresovaný ku chaři ve ville skutarské, obsahoval pouze tato slova: "Oběd odložen až k mému návratu. Změňte též jídelní lístek: polévka z kyselého mléka, naložená skopová plec. Hlavně ne příliš vypečená."

Na to dal se vůz do pohybu, jel ulicemi předměstí, přes Zlatý Roh na most Vallidéh-Sultane a vyjel z města novou branou Jeni-Kapusi. Kéraban odcestoval! Nechť jej Allah provází!

KAPITOLA 6.

První dojmy.

Vzhledem ku správě rozděleno jest evropské Turecko na vilayety, gouvvernemety a départemety, jež spravovány jsou tak zvaným "valim", generálním guvernérem, jakýmsi prefektem, který jest jmenován od sultána. Vilayety dělí se na podřízené sandžaky čili okresy, řízené mastersarifem; na kazy čili kantony, spravované kajmakanem; na nahie čili obce s mudirem neb zvoleným starostou. Jest tedy systém administrační takový, jako ve Francii.

V celku neměl Kéraban téměř žádných styků s autoritami oněch krajů rumelských, které protíná silnice z Cařihradu ke hranicím. Tato silnice odbočovala od pobřeží Černého moře nejméně a byla tudíž nejkratší cestou.

Bylo krásné počasí, cestování příznivé. Vzduch osvěžován byl lehkým zefirem, přicházejícím od moře a proletujícím bez překážek po dosti ploché krajině. Kukuřice, ječmen, žito a réva daří se výborně v těchto jižních krajích říše ottomanské. S lány polí střídají se dubové, jedlové, bukové a březové lesy; pak sem tam roztroušené skupiny platánů, vavříků, fíkovníků, chlebovníků a hlavně poblíže moře granátovníků a oliv, jež jsou totožné s oněmi, rostoucími na téže zeměpisné šířce jižní Evropy.

Když poštovní vůz projel branou Jeni, zahrnul nasilnicí vedoucí z Cařihradu do Chumby, kde jest odbočka do Andrinoplu, přes Kirk-Kilis. Tato silnice jest postranní a protíná na více bo-dech železnou dráhu, spojující Andrinopl, toto druhé hlavní město Turecka s předním sídlem říše ottomanské.

Právě v okamžiku, kdy bral se povoz podél železniční trati, jel kolem vlak. Jeden cestující vyhlídl chvatně z okénka vagonu a mohl spatřiti kočár Kérabanův, jak rychle před ujíždí. Tento pasažér nebyl nikdo jiný, než maličká kapitán Jathud, cestující do Oděsy, kamž, díky železniční rychlosti, měl dříve přibýti nežli strýc mladého Ahmeta.

Van Mitten nemohl se zdržeti, aby neukázal na vlak kolem nich se vší rychlostí uhánějící.

Tento dle svého zvyku pokrčil ramenoma.

"Aj, příteli Kérabane, takhle se jede rychleji!" prohodil Mitten.

"Ať se jede!" odsekl Kéraban. Pokračoval.